

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Медичний факультет
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

КЛІНІЧНА ПРАКТИКА
З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЕРГОТЕРАПІЇ ПРИ ПОРУШЕННІ
ДІЯЛЬНОСТІ ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМИ
(назва освітнього компоненту)

підготовки бакалавра (на основі ПЗСО)

(назва освітнього рівня)

спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фізична терапія, ерготерапія

(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)

Силабус освітнього компоненту «Клінічна практика з фізичної терапії та ерготерапії при порушенні діяльності дихальної системи» підготовки “бакалавра”, галузі знань — 22 - охорона здоров'я, спеціальності — 227 - фізична терапія, ерготерапія, за освітньо-професійною програмою – фізична терапія, ерготерапія.

Розробник: Лавринюк Володимир Євгенович, кандидат мед. наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Андрійчук О. Я.

Силабус освітнього компоненту затверджений на засіданні кафедри
фізичної терапії та ерготерапії

протокол № 3 від 10.10.2022 р.

Завідувач кафедри:

(Андрійчук О. Я.)

I. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: 22-Охорона здоров'я	Нормативний Рік навчання <u>2</u>
Кількість годин/кредитів <u>180/6</u>	Спеціальність: 227- Фізична терапія, ерготерапія	Семестр <u>4</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>	Освітньо-професійна програма: Фізична терапія, ерготерапія	Самостійна робота - <u>168</u> год.
	Освітній рівень: Бакалавр на основі ПЗСО	Консультації <u>12</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання - українська		

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

ППП: Лавринюк Володимир Євгенович
Науковий ступінь: кандидат мед. наук
Вчене звання: доцент
Посада: доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії
Контактна інформація: 0509071115, Lavrinjuk.Vladimir@vnu.edu.ua
Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ:
<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. Освітній компонент спрямований на формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема напрацювання практичних навичок в пульмонології. Обсяг освітнього компонента – 6 кредитів ЄКТС. Основні теми: Фізична терапія та ерготерапія при: порушенні діяльності дихальної системи; захворюваннях легень (хронічне обструктивне захворювання легень, пневмонія, плеврит, бронхіальна астма, плеврит, туберкульоз легень).

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів відвідування практики та заліку.

2. Пререквізити. Передумови для вивчення освітнього компонента: Нормальна анатомія людини (за професійним спрямуванням), Функціональна анатомія, Нормальна фізіологія людини (за професійним спрямуванням), Основи загальної патології, Основи практичної діяльності у фізичній терапії та ерготерапії, Основи медичних знань та медична термінологія.

Постреквізити. Терапевтичні вправи; Корируюча гімнастика, тейпування, постізометрична релаксація; Страхування, переміщення, позиціонування у фізичній терапії та ерготерапії; Науково-доказова практична діяльність у фізичній терапії та ерготерапії.

3. Мета і завдання освітнього компонента

Метою практики є процес формування у студентів знань та навичок по кардіореабілітації, закладання основ розуміння етіології, патогенезу, клінічних проявів і можливих напрямів корекції захворювань дихальної системи, набуття майбутніми спеціалістами – фізичними терапевтами практичних навичок та умінь, які дозволять організувати та провести реабілітаційні заходи при пульмонологічних нозологіях.

Основними завданнями проходження практики є:

- сформувати у студентів, наукові уявлення про етіологію, патогенез, клінічні прояви захворювань дихальної системи,
- навчити студентів основ діагностики пульмонологічних захворювань,
- вказати на можливості фізичної реабілітації нозологій дихальної системи,
- навчити організувати систему реабілітаційних заходів при пульмонологічних порушеннях діяльності систем організму,
- вміти критично оцінювати медичну інформацію з позицій доказової медицини.

Компетентності

До кінця навчання здобувачі освіти предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3 Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 4 Здатність працювати в команді.

ЗК 5 Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 12 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК 5 Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини.

ФК 6 Здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії та/або ерготерапії: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документувати їх результати.

ФК 7 Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії

ФК 8 Здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії

ФК 13 Здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя.

ПР 1 Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПР 2 Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

ПР 6 Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі), трактувати отриману інформацію.

ПР 9 Здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності.

ПР 14 Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.

ПР 16 Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій та за потреби, модифікувати поточну діяльність.

IV. ЕТАПИ ПРАКТИКИ

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	Дати уявлення про сучасний стан розвитку фізичної терапії та ерготерапії при захворюваннях дихальної системи. Ознайомити з особливостями організаційної структури системи фізичної терапії та ерготерапії в Україні та світі за нозологіями, їх соціально-правовим статусом. (Протягом першого тижня практики).
2. Ознайомлювальний	Сформувати систему спеціальних знань з фізичної терапії та ерготерапії осіб з хворобами дихальної системи, що застосовуються у відновлювальній терапії, навчити володіти техніками проведення цих заходів. (Протягом другого тижня практики).
3. Основний	Ознайомити із сучасними методами комплексної фізичної терапії, ерготерапії та навчити застосовувати їх на практиці із пацієнтами з захворюваннями дихальної системи. Вивчити правила складання індивідуальних реабілітаційних програм для пацієнтів різних нозологічних груп з із захворюваннями дихальної системи. (Протягом третього тижня практики).
4. Підсумковий	Опанування практики дасть змогу написати програму фізичної терапії, ерготерапії для осіб з захворюваннями дихальної системи організму. Успішне проходження практики дасть можливість вести відповідну медичну документацію, використовувати сучасні техніки консультування пацієнтів у практиці фахівця з фізичної терапії та ерготерапії з людьми з пульмонологічними захворюваннями. (Протягом четвертого тижня практики).

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувачів освіти – основний вид засвоєння навчального матеріалу. Під час самостійної роботи здобувач освіти опрацьовує теоретичний матеріал, виконує індивідуальні завдання, тощо. Самостійна робота здобувачів освіти оцінюється під час поточного контролю та підсумковому контролю.

Особливості програм фізичної терапії при пульмонологічних захворюваннях: туберкульоз легень, пневмоконіози, стан після резекції легень, ідіопатичний фіброзуючий альвеоліт, саркоїдоз, Covid -19. Програма фізичної терапії при

обструктивних та необструктивних захворюваннях дихальної системи. Дієтичні рекомендації. Фізіотерапевтичні заходи. Особливості санаторно-курортної реабілітації. Психологічні аспекти реабілітації.

VI. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
1. Теоретична підготовка: – знання предмету; – володіння теоретичним матеріалом	5
2. Психолого-педагогічна майстерність: – педагогічний такт; – комунікабельність; – вміння працювати в команді; – вміння дотримуватись меж професійної компетентності	5
3. Особистісні характеристики: – дисциплінованість під час проходження практики; – ініціативність; – самостійність; – повага до пацієнта; – професійна спрямованість	5
4. Навички міжособистісної взаємодії: – знання методів вербального та невербального спілкування з пацієнтами у різних станах; – знання методів вербального та невербального спілкування з опікунами, членами сім'ї, близькими пацієнта; – знання методів вербального та невербального спілкування з учасниками процесу фізичної терапії та ерготерапії	5
5. Оцінювання процесу проходження практики: – складання елементів програми фізичної терапії та ерготерапії; – формування технічної документації, облікової звітності на базах практики	5
6. Оцінювання звітної документації: – уміння скласти індивідуальну програму фізичної терапії; – підбір спеціальних вправ стосовно захворювання; – збір антропометричних показників пацієнта; – уміння скласти індивідуальну програму ерготерапії; – заповнення журналу практики	5
7. Оцінювання допоміжної документації : – знання законодавчих та системоутворюючих документів, що регулюють професійну діяльність; – знання законодавчих документів, що стосуються охорони здоров'я та соціального захисту осіб із захворюваннями дихальної системи.	5
8. Захист практики	5
Сума	200

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика науково-педагогічного працівника щодо здобувача освіти полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

Всі учасники освітнього процесу повинні дотримуватись вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, порядності та толерантності.

Здобувачі освіти здійснюють попередню підготовку до лекційних та лабораторних занять згідно з переліком рекомендованих джерел. До початку курсу необхідно встановити на мобільні пристрої або ноутбуки застосунки Microsoft Office 365 (Teams, Forms, One Note) для роботи з доступними матеріалами курсу. Вхід для активації облікового запису відбувається через корпоративну пошту з доменом – @vnu.edu.ua. Корпоративна пошта з паролем видається методистом деканату медичного факультету.

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2022-07/Polozh_pro_otzin_ped%2BМЕД.pdf

В освітньому процесі застосовується дві шкали оцінювання: багатобальна (200-бальна) шкала та 4- бальна шкала. Результати конвертуються із однієї шкали в іншу згідно із нижче наведеними правилами.

Загальна оцінка за практику складається як середнє арифметичне оцінок за кожен з восьми пунктів та підпунктів змісту роботи, що оцінюється. Оцінювання здійснюється за 200- бальною шкалою ECTS.

Критерії щоденного поточного оцінювання : Відмінно (5) – Тісно пов'язує теорію з практикою та демонструє правильне виконання практичних навичок. Володіє методами обстеження пацієнта. Вирішує ситуаційні задачі підвищеної складності, вміє узагальнити матеріал. Добре (4) – Демонструє виконання (знання) практичних навичок. Правильно використовує теоретичні знання для вирішення практичних завдань. Володіє необхідними практичними навиками та прийомами їх виконання в обсязі, що перевищує необхідний мінімум. Задовільно (3) – Неповно, за допомогою додаткових запитань, відповідає на стандартизовані питання. Не може самостійно побудувати чітку, логічну відповідь. Під час відповіді та демонстрації практичних навичок робить помилки. Володіє лише обов'язковим мінімумом методів дослідження. Незадовільно (2) – здобувач освітине може побудувати логічну відповідь, не відповідає на додаткові запитання, не розуміє суті проблеми.

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн- курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості годин, відповідно до [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#) .

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах,

онлайн-курсах, які дотичні до тем освітнього компонента, можливе зарахування певної кількості балів (за попереднім погодженням з викладачем), відповідно до Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

У разі переходу на дистанційну форму навчання викладання курсу відбувається в команді освітнього середовища Microsoft Office 365 відповідно до Положення про дистанційне навчання та додаткових розпоряджень ректорату.

Викладач і здобувач освіти мають дотримуватись ст. 42 Закону України «Про освіту». Усі здобувачі освіти повинні ознайомитись із основними положеннями Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки та Ініціативою академічної доброчесності та якості освіти – Academic IQ.

У разі недотриманням здобувачем освіти **засад академічної доброчесності** - сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими керуються учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, оцінювання практики не буде відбуватись.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: • самостійне виконання навчальних завдань, завдань передбачених проходженням практики (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); • посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; • дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; • надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо з об'єктивних причин заняття пропущене, здобувач відпрацьовує заняття. День та години відпрацювання визначаються з керівником від бази практики.

У випадку невиконання та не відпрацювання пропущених занять студент не допускається до підсумкового контролю та його підсумковий бал за поточний семестр не визначається.

У разі не складання заліку, здобувач освіти може перездати його двічі.

У відомості, індивідуальному навчальному плані (заліковій книжці) здобувача освіти записується підсумкова кількість балів за залік.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю є залік.

На залік виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт.

Залік здійснюється керівником від кафедри в присутності членів комісії і має

на меті перевірку рівня знань здобувача освіти під час виконання залікових завдань. Оцінювання знань здобувачів здійснюється за результатами щоденного поточного оцінювання діяльності під час проходження практики та стану документації. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну навчальну діяльність при вивченні ОК становить 200 балів. Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 122 бали. Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих здобувачем освіти оцінок за 4-бальною шкалою шляхом обчислення середнього арифметичного (далі – СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за 200-бальною шкалою згідно таблиці 1.

Залік виставляється за результатами поточної роботи здобувача за умови, що здобувач виконав ті види навчальної роботи, які визначено цим силабусом. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

У дату складання заліку науково-педагогічний працівник записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 200 балів).

Таблиця 1

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала
5	200	4.45	178	3.92	157	3.37	135
4.97	199	4.42	177	3.89	156	3.35	134
4.95	198	4.4	176	3.87	155	3.32	133
4.92	197	4.37	175	3.84	154	3.3	132
4.9	196	4.35	174	3.82	153	3.27	131
4.87	195	4.32	173	3.79	152	3.25	130
4.85	194	4.3	172	3.77	151	3.22	129
4.82	193	4.27	171	3.74	150	3.2	128
4.8	192	4.24	170	3.72	149	3.17	127
4.77	191	4.22	169	3.7	148	3.15	126
4.75	190	4.19	168	3.67	147	3.12	125
4.72	189	4.17	167	3.65	146	3.1	124
4.7	188	4.14	166	3.62	145	3.07	123
4.67	187	4.12	165	3.57	143	3.02	121
4.65	186	4.09	164	3.55	142	3	120
4.62	185	4.07	163	3.52	141	Менше 3	Не- достатньо
4.6	184	4.04	162	3.5	140		
4.57	183	4.02	161	3.47	139		
4.52	181	3.99	160	3.45	138		
4.5	180	3.97	159	3.42	137		
4.47	179	3.94	158	3.4	136		

У випадку, якщо здобувач набрав менше, ніж 122 бали, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 200. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів,
де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
170–200	Зараховано
150–169	
140–149	
130–139	
122–129	
1–121	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література

Основна література

1. Лавринюк В.Є. Обстеження, методи оцінки та контролю при порушенні діяльності серцево-судинної та дихальної систем: методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт. Луцьк, 2022. 46 с.
2. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії: підручник для фахівців з фізичної реабілітації / Л. О. Вакуленко, В. В. Клапчук, Д. В. Вакуленко, Г. В. Кутакова ; за ред. Л.О. Вакуленко. - Тернопіль : ТДМУ "Укрмедкнига", 2020. - 372 с.
3. Основи фізичної реабілітації (загальна характеристика засобів фізичної реабілітації : навч. посіб. / Д. С. Воропаєв, О. О. Єжова. – Суми, 2019. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/75098>
4. Швесткова О. Фізична терапія: підручник / Швесткова Ольга, Сладкова Петра та ін. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 272 с.

Додаткова література

1. Валецька Р.О. Основи медичних знань. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2008. - 379с.
2. Грейда Б.П., Столяр В.А., Валецький Ю.М. Реабілітація хворих засобами лікувальної фізкультури. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2003. – 310с.
3. Грейда Н.Б. Фізична терапія дітей при гострій пневмонії / Грейда Н.Б., Андрійчук О.Я., Лавринюк В.Є. // Вісник Прикарпатського університету. 2019. – Вип. 31. - с.36 – 40.
4. Крахмалова О.О. Пульмонологічна реабілітація хворих на хронічне обструктивне захворювання легень/ О. О. Крахмалова, Д. М. Калашник,

- І. В. Талалай // Український пульмонологічний журнал. 2013, № 1.
5. Лавринюк В.Є. Етіологічна класифікація синдрому дилатації правих відділів серця / Лавринюк В.Є., Грейда Н.Б., Кирпа С.Ю. // Молодий вчений [науковий журнал] - (серпень 2019 р.) . - № 8 (72) – 2019. - С. 40 – 44.
 6. Лавринюк В.Є. Атипова ехограма легеневої артерії: клініко – ехокардіографічна диференціація / В. Є. Лавринюк, В. С. Пикалюк, Н. Б. Грейда, С. Ю. Кирпа // Молодий вчений [науковий журнал] - № 4 - 2020. - С.92 – 96.
 7. Лавринюк В.Є. Розшарування аневризми низхідного відділу аорти – опис потенційно фатального випадку в клініці внутрішніх хвороб / Лавринюк В.Є., Грейда Н.Б., Кирпа С.Ю. // Молодий вчений [науковий журнал] - № 3 (55) -березень, 2018 р. с. 240 – 242.
 8. Лавринюк В.Є. Клініко – ехокардіографічна диференціація при синдромі дилатації правих відділів серця / Лавринюк В.Є., Грейда Н.Б. Науковий журнал «Молодий вчений». Медичні науки. - № 12 (27) грудень. – 2015. – С. 156-159.
 9. Мухін В.М. Фізична реабілітація. – К.: Олімпійська література, 2009. – 474с.
 10. Окамото Гері. Основи фізичної реабілітації. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. – 325с.
 11. Пикалюк В. С., Лавринюк В. Є., Шевчук Т. Я., Шварц Л. О., Коржик О. В., Бранюк С. В. Спланхнологія: навчально-методичний посібник. – Луцьк, 2019. - 119 с.
 12. Потапова Л. В. Ерготерапія як новий підхід до фізичної реабілітації [Електронний ресурс] / Л. В. Потапова, А. В. Козачок, О. В. Потапова // Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт. – Запоріжжя, 2017. – № 1. – С. 154–160. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_FViS_2017_1_23
 13. Самохін М. К. Трудотерапія як засіб соціальної реабілітації людини [Електронний ресурс] / М. К. Самохін // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2017. – Вип. 54. – С. 221–227. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2017_54_31
 14. Фізична, реабілітаційна та спортивна медицина : Підручник для студентів і лікарів / За заг. ред. В.М.Сокрута. - Краматорськ: Каштан, 2019. - 480 с.
 15. Швесткова О. Ерготерапія: підручник / Швесткова Ольга, Свєцена Катержина та ін. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 280 с.
 16. Юшковська О. Г. Про можливості застосування стратегії фізичної та реабілітаційної медицини у спортивній медицині / О. Г. Юшковська // Спортивна медицина і фізична реабілітація. – 2019. – № 2 . – С. 13–17.

Інтернет-ресурс

1. <http://www.booksmed.com>
2. <http://www.cochrane.org/>
3. <http://ukrcardio.org/>
4. <http://www.consilium-medicum.com.ua/cm/>

5. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/advanced>
6. <http://www.strazhesko.org.ua/advice>
7. <http://www.who.ch>
8. <http://www.nlm.nih.gov>
9. <http://healthgate.com>,
10. <http://www.kfinder.com>
11. <http://php.silverplatter.com>
12. <http://www.accesspub.com>
13. <http://BioMedNet.com>
14. <http://www.healthweb.org>
15. <http://www.pslgroup.com>
16. <http://www.healthgate.com>
17. <http://www.mdconsult.com>
18. www.rmj.net
19. <http://www.riada.kiev.ua/>
<http://imedic.kiev.ua/lechebnyj-mass>

